

Marthe Elzinga

Notities bij het lezen van *De droom van de rode kamer*

Marthe Elzinga (1957) studeerde musicologie en romanistiek in Utrecht en vergelijkende literatuurwetenschap in Straatsburg en Princeton. Ze debuteerde in 1993 als Margreet Zaling met een uit het Duits vertaalde monografie over Felix Mendelssohn Bartholdy en publiceerde aanvankelijk onder de naam Maarten Elzinga. Met een reeks vertalingen van o.a. William Styron, Scott Bradfield, Tim O'Brien en vooral de Australische dichter Les Murray leek ze zich op het Engels te gaan toelekken, maar in 1999 verschenen twee lange prozagedichten uit het Frans, De kentaur en De bacchante van Maurice de Guérin, in 2000 gevolgd door de Stèles van Victor Segalen – 'de Franse Slauerhoff'. Van hem vertaalde ze later samen met sinoloog Mark Leenhouts in de reeks Privé-Domein Brieven uit China en in 2000 was ze conservatrice van de tentoonstelling Victor Segalen in het Maison Descartes te Amsterdam. Intussen was in 1998 haar eerste vertaling verschenen van de latere Nobelprijswinnaar Patrick Modiano, van wie ze de vaste vertaler zou worden. In 2000 ontving ze het Charlotte Köhler-stipendium en in 2021 de Dr Elly Jafféprijs. Tot haar autobiografisch werk behoort o.m. 'Innige Distantie', in Een vogel op je schouder; Erinnerungen an F.W. Buri (Stichting Memoriaal, Amsterdam, 2010). Van 2011 tot 2020 doceerde ze aan de Amsterdamse Vertalersvakschool.

Notities bij het lezen van *De droom van de rode kamer*

Een van de vertaalhoogtepunten van 2021 was ongetwijfeld de verschijning van *De droom van de rode kamer of: Het verhaal van de steen* van Cao Xueqin, geschreven in de 18e eeuw en een van de vier klassieke Chinese romans. Zo het predicaat ‘vuistdik’ ooit van toepassing was, dan hier, want de vertaling, waaraan Mark Leenhouts, Anne Sytske Keijser en Sylvia Marijnissen maar liefst 12 jaar werkten, beslaat 2160 pagina’s.

Aandacht was er volop. Om maar een greep te doen: Nijhoff-juryvoorzitter Henk Pröpper schreef een gloedvol stuk in *de Volkskrant*, Mark Leenhouts schreef mede namens zijn collega’s onder meer over hun werkwijze in *Het Parool*, Silvia Marijnissen ging op Webfilter uitvoerig in op de vertaling van het gedicht ‘De vlieger’.

VertaalVerhaal hoopt nog eens het nawoord – of het deel daarvan dat specifiek op de vertaling ingaat – te kunnen publiceren, maar plaatst intussen graag onderstaande impressie van collega-vertaler-uit-een-andere-taal Marthe Elzinga, kersverse winnaar van de Dr Elly Jafféprijs.

Een nuttig lid van de samenleving zal *De droom van de rode kamer* nooit kunnen lezen. Daar heeft ze geen tijd voor; wie die tijd wel heeft, of neemt, is iemand met te veel tijd. Iemand met te veel tijd is geen nuttig lid van de samenleving.

De droom is dus bij uitstek een taoïstisch boek. Is dat zo, volgens de Chinese kenners? Vast niet, want het onttrekt zich uiteindelijk zelfs aan dergelijke categorieën, het omspant misschien alle windstreken van ‘de’ Chinese cultuur. D.w.z. van de cultuur van een bepaalde, tijdgebonden Chinese elite – maar spreekt dat laatste niet vanzelf? ‘Elitaire cultuur’ is een pleonasme. ‘Tijdgebonden elite’ eveneens.

Voor de eerste lezers, de eerste decennia, een halve eeuw of langer, was het geen boek van tweeduizend bladzijden. Zij lazen slechts hoofdstukken van een in principe oneindige geschiedenis. Dat er uit al die losjes aaneengeregen episoden ten slotte toch zo’n omvangrijk literair werk is ontstaan (oneindig is iets anders dan omvangrijk), ligt misschien vooral aan de behoeften van latere generaties, die tot ver in de twintigste eeuw – en tot op heden – heftig fluctueerden. Daardoor – een onbewuste collectieve inspanning – is *De droom* pas geworden wat het nu is (een boek voor nuttelozen).

Ik lees in *De droom van de rode kamer* en kijk uit het raam. Een houtduif koert in de dakgoot, een kudde flodderige wolken trekt op uit het noordwesten. Ik schiet in de lach met Xifeng, ik jank met Daiyu, giechel met Zwaantje en ben dan nog verbijsterd

dat ik ik ben, kijk op en luister en voel iets als ruimte om me heen – een hal, een spiegelpaleis, een knekelhuis, een diepe brug onder een trein.

Ik klik mijn tekst weg en ben er nog allener mee. De hemel betreft. Het boek staat links van me, één deel ligt bereid, maar vandaag begeef ik me daar niet meer. Geen voet! Liever nog wuif ik naar fruitvliegjes, die me tot diep in de winter omzoemen, en mijmer wat voor me heen, nutteloos, nutteloos... me verheugend op de blinde schelm die straks boven het dak zal verrijzen, een sikkels die elk nutteloos wolkje doorklieft.